

визначають три групи цінностей: цінності творчості, цінності переживання, цінності відносин, саме вони роблять життя людини осмисленим.

Отже, мотивацією до навчання ми вважаємо процес спонукання студента до навчальної діяльності під впливом внутрішніх і зовнішніх рушійних сил. Сенс життя – це усвідомлювана цінність, якою людина підпорядковує своє життя, заради чого ставить і здійснює життєві цілі. Уявлення про сенс життя у кожної людини своє, але в цих індивідуальних уявленнях неминуче присутнє загальне, обумовлене цілями і інтересами суспільства, до яких належить людина. Правильно визначити сенс свого життя – значить знайти самого себе.

Узагальнюючи вищенаведене, ми можемо побачити, що між мотивацією до навчання та сенсом життя студентів існує взаємозв'язок. Це можна пояснити тим, що мотивація є структурним компонентом сенсу життя. Якщо у майбутнього спеціаліста переважає внутрішня мотивація до навчання, то особистість більше прагне дізнатися чогось нового, самоактуалізуватися, тому ставить перед собою більше цілей і на основі цього в нього більше сенсів в житті, і його не турбує проблема «екзистенційного вакууму».

Дерев'янюк С. П., Скорик Я. С.

ЕМОЦІЙНИЙ ІНТЕЛЕКТ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ У КОНТЕКСТІ ПСИХОЛОГІЧНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ

Для сучасної людини все більш важливими стають цінності, пов'язані з відчуттям себе як гармонійної особистості, задоволеної життям, своїм минулим та теперішнім. У свідомості пересічної людини внутрішній комфорт тісно пов'язаний із зовнішнім, матеріальним благополуччям. Проте чисельні дослідження [Аргал, 2003] показали, що задоволеність своїм життям не завжди є вищою у матеріально забезпечених осіб, які проживають в економічно розвинених країнах. У зв'язку з цим наукові розвідки вчених були спрямовані на вивчення психологічних аспектів оцінки свого життя як вдалого та

гармонійного, що було втілено у понятті «психологічне благополуччя». Науковці зосередили свою увагу на вивченні передумов психологічного благополуччя, чинників та факторів, які сприяють формуванню цієї властивості у людини. Внаслідок того, що емоційні аспекти психологічного благополуччя вивчено недостатньо, нами було проведено дослідження, спрямоване на виявлення ролі емоційного інтелекту для оцінки молодою людиною себе як психологічно благополучної особистості. Осіб молодого віку було задіяно не випадково, адже саме у молоді активно відбувається усвідомлення себе як особистості, оцінка і постійна переоцінка своїх психологічних можливостей та досягнень. Отже, метою дослідження було вивчення зв'язку між емоційним інтелектом та психологічним благополуччям осіб юнацького віку.

У проведеному нами дослідженні прийняли участь 75 студентів гуманітарних факультетів Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка (з них 39 чоловіків та 36 жінок; середній вік – 19,3 років). Було використано наступний діагностичний інструментарій: методика оцінки емоційного інтелекту Н. Холла (основні шкали: «емоційна обізнаність», «управління власними емоціями», «само мотивація», «емпатії», «розпізнавання емоцій інших»); опитувальник «Шкали психологічного благополуччя» К. Ріфф в адаптації М. Лепешинського (основні шкали: «позитивні стосунки з іншими», «автономія», «управління оточенням», «особистісне зростання», «ціль у житті», «само прийняття»). До отриманих даних було застосовано наступні методичні процедури: 1) формування груп досліджуваних з різним рівнем емоційного інтелекту (засобом кластерного аналізу, метод К-середніх); 2) порівняння виділених груп досліджуваних з різними рівнями емоційного інтелекту за основними показниками психологічного благополуччя (порівняння здійснювалося засобом використання t-критерію Ст'юдента для незалежних вибірок); 3) аналіз кореляційних зв'язків між основними показниками емоційного інтелекту та психологічного благополуччя (кореляційний аналіз за Пірсоном).

Аналіз показників емоційного інтелекту досліджуваних показав, що їх емоційні здібності є недостатньо сформованими

(незалежно від статі, у цілому по виборці спостерігається середній або низький рівні емоційного інтелекту та його складових). Найменш сформованою у осіб юнацького віку є здатність до управління своїми емоціями, також у хлопців виявилася заниженою емоційна обізнаність, а у дівчат – самомотивація. Найбільш сформованою у цілому по виборці є така складова емоційного інтелекту як здатність до розпізнавання емоцій інших людей (особливо високі показники зафіксовано у дівчат), вірогідно це пов'язано з важливістю цієї здатності для спілкування, яке є особливо необхідним у цьому віці.

Засобом кластеризації даних нами було сформовано групи осіб, що характеризуються різним рівнем емоційного інтелекту – високим ($n=13$), середнім ($n=39$), низьким ($n=23$). Статистична достовірність розбіжностей між кластерами – на високому рівні значущості ($p \leq 0,001$).

Порівняння середніх значень психологічного благополуччя та його складових у полярних групах (з високим та низьким рівнями емоційного інтелекту) показало наявність статистично достовірних відмінностей: у групі досліджуваних з високим рівнем емоційного інтелекту показники психологічного благополуччя є значуще вище (на рівні $p \leq 0,001$). Також у осіб з високим рівнем емоційного інтелекту більш вираженими виявилися позитивні стосунки з іншими людьми ($p \leq 0,001$), управління оточенням ($p \leq 0,01$), особистісне зростання ($p \leq 0,05$).

Аналіз кореляційних зв'язків між показниками емоційного інтелекту та психологічного благополуччя показав наступне: загальний показник емоційного інтелекту корелює з загальним показником психологічного благополуччя ($r=0,427$; $p \leq 0,01$), тобто здатність до розуміння емоцій, як власних так й інших людей, підвищується при вираженому прагненні до гармонійного ставлення до інших людей, самого себе та до життя у цілому. Також емоційний інтелект пов'язаний зі складовою психологічного благополуччя «позитивні стосунки з іншими» ($r=0,476$; $p \leq 0,01$) – для розвитку емоційної грамотності та емоційної саморегуляції особливо важливе значення має порозуміння з оточуючими людьми, продуктивна взаємодія з ними, уникнення відчуження та ворожості.

Емоційна обізнаність корелює з особистісним зростанням ($r=0,365$; $p\leq 0,01$); це означає, що усвідомлення емоційних переживань, розширення емоційного тезаурусу супроводжується яскраво вираженим прагненням до позитивних особистісних змін, продуктивним пізнанням своєї особистості та її постійним вдосконаленням у цілому.

Управління своїми емоціями пов'язане з самоприйняттям ($r=0,354$; $p\leq 0,01$) та управлінням оточенням ($r=0,316$; $p\leq 0,01$), тобто здатність до емоційної саморегуляції підвищується у зв'язку з позитивною Я-концепцією, оцінкою себе як цікавої та значущої особи для інших і для самого себе; здатність до емоційного владнання пов'язана також з емоційною здібністю впливати на інших людей та спонукати їх до взаємодії.

Самотивація корелює з наявністю позитивних стосунків з іншими людьми ($r=0,369$; $p\leq 0,01$); особистісним зростанням ($r=0,351$; $p\leq 0,01$); самоприйняттям ($r=0,349$; $p\leq 0,01$). Вміння емоційно налаштуватися на знання, спонукати себе до взаємодії з іншими тісно пов'язано з можливістю досягати гармонійного спілкування, прийняттям і самого себе й інших людей та готовністю до постійного вдосконалення себе як особистості.

Емпатія пов'язана з позитивними стосунками з іншими ($r=0,544$; $p\leq 0,01$) та особистісним зростанням ($r=0,382$; $p\leq 0,01$). Співпереживання іншій людині неможливо без прагнення до позитивної взаємодії з нею та без постійного переосмислення власних емоційних переживань з метою самовдосконалення.

Розпізнавання емоцій інших людей корелює з особистісним зростанням ($r=0,463$; $p\leq 0,01$), позитивними стосунками ($r=0,485$; $p\leq 0,01$), метою в житті ($r=0,280$; $p\leq 0,05$). Вміння розуміти емоційні прояви інших людей, їх переживання, суттєво пов'язана з наявністю близьких довірчих стосунків з іншими людьми, піклуванням про їх благополуччя; з різноаспектністю власного внутрішнього світу; усвідомленням сенсу власних дій та життя у цілому.

Загалом, аналіз кореляцій показав, що емоційний інтелект осіб юнацького віку найбільш суттєво пов'язаний з їх особистісним зростанням та позитивними стосунками з іншими людьми. Це означає, що емоційні здібності у молодому віці

більш сприятливо розвиваються при постійному прагненні до самовдосконалення своєї особистості та доброзичливому ставленні до інших людей. Поряд із тим, не було виявлено жодного зв'язку між емоційним інтелектом (а також його складовими) та складовою психологічного благополуччя «автономія». З цього слідує, що тяжіння до особистісної незалежності, самостійності не сприяє рефлексії емоційних переживань та управлінню ними.

Таким чином, проведене дослідження показало, що усі складові емоційного інтелекту пов'язані з психологічним благополуччям і це свідчить про значущість емоційного інтелекту для гармонійного розвитку молодої людини, задоволеної своїм життям. Емоційний інтелект виконує рефлексивну та регулятивну роль стосовно комунікативної взаємодії осіб юнацького віку з іншими людьми та сприяє їх позитивній Я-концепції й особистісному зростанню. Перспективи подальшого дослідження вбачаємо у вивченні вікових особливостей зв'язку емоційного інтелекту та психологічного благополуччя.

Дорошок Н. А.

ІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНИ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЦІОКУЛЬТУРНОГО ПРОСТОРУ

Європейський вибір є для України стратегічним напрямом міжнародного співробітництва. Європейська інтеграція, задекларована як ключовий стрижень розвитку України, є не лише зовнішньополітичним вектором, а й орієнтиром цінностей для всього українського суспільства. Поряд з економічною та політичною інтеграцією сьогодні у Європейському Союзі відбуваються процеси, спрямовані на створення європейського суспільства, а відтак і спільного європейського соціокультурного простору. Це означає, що поряд із співробітництвом у політичній, економічній, правовій та інституційній сферах пріоритетності набувають спільні